

Lausunto kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmasta

Ovatko toimenpiteet linjassa lapsistrategian vision "luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi" kanssa?

Kyllä

Osin

Ei lainkaan

En osaa sanoa

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tulisi jalkautua kuntiin ja hyvinvointialueille muun muassa strategisiin suunnitelmiin. Niiden tavoitteiden ja toimenpiteiden osalta, jotka koskevat kuntia ja/tai hyvinvointialueita, voisi laatia säännöllisesti lyhyen kyselyn, jolla selvitetäisiin toimeenpanosuunnitelman toteutumista. Seurannan tulee tapahtua pitkäjänteisesti, koska vaikutukset näkyvät osin pitkällä aikajänteellä.

Seuraavat toimenpiteet toteutetaan lapsistrategiaryhmän virkatyönä. Millaisia tarkempia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin seuraavien toimenpiteiden osalta?

Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys

Tietopohjan osalta on todettu, että tietoa ja on paljon, mutta se on hajallaan. Hyvinvointierojen tarkastelu tietopohjan avulla on tarpeellista. Lapsia koskevaa tietoa on myös kolmannen sektorin toimijoilla, jota voisi hyödyntää huomattavasti nykyistä enemmän. Laadullista ja määrällistä tietoa olisi nivottava paremmin yhteen. Eri toimijoille yhteisen, avoimen, ajantasaisen anonyymin tiedon saatavuus on turvattava ja varmistettava, että on riittävästi osaamista tiedon hyödyntämiseen ja ennakointiin. Tietojen yhdistäminen paikalliseen tietoon on myös tärkeää, näin voidaan huomioida alueelliset erityispiirteet. Syvällisemmän kuvan saamiseksi Suomessa asuvista lapsista ja heidän hyvinvoinnistaan sekä oikeuksiensa toteutumisesta olisi kehitettävä (mm. eri rekistereistä kerätyn tiedon analysointi). Haavoittuvassa asemassa olevien lasten lisäksi tulee tunnistaa myös erilaiset riskiryhmät ja kokonaiskuva hyvinvoinnista. Mahdollisimman varhainen poikkeamien huomioiminen mahdollistaa nopean ja usein kustannustehokkaan reagoinnin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää systeemistä muutosta, jossa vaikutukset eivät välttämättä näy muutaman vuoden aikana. Siksi systemaattinen, analysoidun tiedon seuraaminen ja mahdolliset muutostoimet tulee jatkaa yli hallituskausien. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja tulevaisuuskuvista tulee viestiä myös positiivisella tavalla.

Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakeihin kirjatut syrjintäperusteet on hyvä kirjata toimeenpanosuunnitelmaan, jotta lasten, heidän perheidensä ja läheistensä yksilöllisyys ja monista identiteetin osa-alueista koostuva kirjo tunnistetaan (vrt. intersektionaalisuus). Lasten oikeuksien, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tulee

toteutua syrjintäperusteista huolimatta. Ellei syrjintäperusteita erikseen kirjata, huolena on, että niitä ei nähdä lasten arkeen, perheeseen tai ympäristöön kuuluvina, arvostettavina asioina.

Lapselle tulee turvata turvallisuus tilanteissa, joissa hän ja hänen perheensä kokee rasismia kieli-, kulttuuriryhmään tai uskonnolliseen tai etniseen vähemmistöön kuulumisen vuoksi. Lapsella tulee olla arvostettu olo pohtia rauhassa omaa seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiään. Liikunta-, aisti- ja kehitysvammaisten lasten oikeudet tulee taata. Lapsen perheen ainutlaatuisuus tulee tunnistaa: yhden tai useamman vanhemmat perheet sekä erilaiset perhemallit.

Lapsiperheköyhyys ja sosiaaliset tekijät tunnistetaan usein melko hyvin eriarvoistumisen tekijöinä. Nämä ovat kuitenkin yhä korostettavia asioita huomioiden nykyisen hallituksen säästölinjaukset.

Palvelujen yhdenvertainen saatavuus on varmistettava, esimerkiksi varhaiskasvatus sairaaloissa pidempää hoitoa vaativien jaksojen aikana.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio

Poikkihallinnollinen koordinaatio eri hallinnon alojen ja -tasojen kanssa on tärkeää. Lasten ja nuorten elämään liittyvät ilmiöt haastavat palvelujärjestelmää ja päätöksentekoa. Haasteisiin tarttuminen oikea-aikaisesti edellyttää sujuvaa yhteistyötä, jotta suuria yhteiskunnallisia ongelmia ei pääsisi syntymään ja ennaltaehkäisevä työ olisi vaikuttavampaa.

Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen

Kunnissa ja hyvinvointialueilla laaditaan lakisääteiset lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat valtuustokausittain. Erityisesti näissä suunnitelmissa tulisi näkyä lapsistrategia ja sen toimeenpanosuunnitelma, miten niitä toteutetaan kunnan ja hyvinvointialueen tasoilla konkreettisesti. Tämän toteutumiseksi on tärkeä tukea kuntien ja hyvinvointialueiden toimijoita sekä käydä yhteistä keskustelua. Lapsinäkökulma on huomioitava myös organisaatioiden strategioissa ja muissa suunnitelmissa.

Toimenpiteessä mainitulla kiertueella voisi tehdä lapsistrategiaa paremmin näkyväksi ja tukea johtamista. Kunnissa toteutettava moninainen strategia-, suunnitelma- ja ohjelmatyö sekä niihin liittyvät prosessit kuitenkin etenevät kunnassa määriteltyjen aikataulujen mukaisesti ja tämän työn sekä kiertueen yhteensovittaminen voi olla haasteellista.

Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu

Lapsivaikutusten arviointi osana päätösvalmistelua on edennyt kunnissa ja hyvinvointialueilla vaihtelevasti. Lisää osaamista tarvitaan lapsiarvioinnin systemaattiseen käyttöön. Organisaatioissa tulisi olla asiantuntijoita, jotka voivat tukea lapsivaikutusten arvioinnin tekemiseen. Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi olisi hyvä sisällyttää kuntien ja hyvinvointialueiden strategiaan suunnitelmiin niiden käyttöön ottamiseksi.

Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset

Lapsen oikeuksista viestimisen tulee olla jatkuvaa ja sitä tulee toteuttaa niin, että viestintä tavoittaa kaikki ihmisryhmät. Kansallisen tason päivitettyt ja laadukkaat materiaalit helpottavat kunnan toimijoiden tietoisuuden lisäämistä sekä osaamisen vahvistamista. LapsenOikeudet365 -viestintäkokonaisuus on ollut hyvä alku kuten myös Lapsen oikeudet -koulutuskokonaisuuden toteuttaminen. Koulutuskokonaisuutta on hyvä täydentää vielä tarpeen mukaan niin, että sisältöjä on sekä lasten ja nuorten parissa toimiville että

hallinnossa työskenteleville eri organisaatioissa. Lapsille ja nuorille viestiminen heidän oikeuksistaan on tärkeää ja sitä tulee toteuttaa heille sopivilla tavoilla eri kasvuympäristöissä niitä kanavia pitkin, joita he käyttävät.

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

Valtakunnallisesti on varmistettava, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa niin omassa arjessaan ja asuinalueellaan, mutta myös valtakunnallisella tasolla. Monien eri syistä heikommassa asemassa olevien lasten ja nuorten ääni jää edelleen kuulematta. Näiden ryhmien tunnistamiseen ja kohdennettuun kuulemiseen, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämisen tulee erityisesti kiinnittää huomiota. Osallisuutta tulee vahvistaa niin kunnissa, hyvinvointialueilla kuin kansallisellakin tasolla. Järjestöjen kautta heikommassa asemassa olevien lasten kuuleminen mahdollistuu jo melko hyvin ja saatua tietoa pitäisi hyödyntää paremmin kunnissa ja hyvinvointialueilla yhteisessä työssä.

Puuttuuko suunnitelmasta mielestäsi jotain olennaista? Huomioithan vastatessasi, että toimenpiteitä tehdään suurelta osin ministeriöiden virkatyönä ja vältetään päällekkäisyyttä muiden ohjelmien (esim. VANUPO, Demokratiaohjelma, Yhdenvertaisuustiedoksianto) kanssa.

Millaisin toimin lapsistrategia tuottaisi lisäarvoa lapsi- ja perhepolitiikan toimijoiden entistä parempaan kokonaiskoordinaatioon?

Muut huomiot?

Toimenpide 13 Kehitetään varhaiskasvatuksen palveluohjausta: Kuntatasolla on vielä kehitettävää, eri toimijoiden väliset yhteistyömuodot eivät ole vielä selvillä ja asia edellyttää kehittämistä ja resurssointia. Myös suomen kielen oppiminen edellyttää panostuksia, kun kuitenkin tavoittelemme hallitusohjelman mukaisesti maahan muuttaneiden osallistumisasteen nostamista varhaiskasvatuksessa.

Toimenpiteellä 15 vahvistetaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle. Toimenpiteessä tulisi olla mainittuna myös varhaiskasvatus ja esiopetus.